

Remissvar från Svenska Atlantkommittén

Datum:

2022-11-16

Ert tjänsteställe
Utrikesdepartementet
Rättssekretariatet
Kansliråd
Olof Zachrisson

Diarienummer
UD2022/14304

Vårt tjänsteställe
Svenska Atlantkommittén
Ludvig Filhm, generalsekreterare

Remissvar på regeringens promemoria Sveriges medlemskap i Nato (Ds 2022:24)

Svenska Atlantkommittén bildades 1996 och är en partipolitiskt obunden förening med syfte att främja en bred, förutsättningslös och välinformerad debatt om förutsättningar och mål för svensk säkerhetspolitik. Föreningen lägger särskild tonvikt på Sveriges roll som medlem i Europeiska unionen, partnerland till NATO och behovet av ett starkt transatlantiskt samarbete för fred och säkerhet i och utanför Europa.

Svenska Atlantkommittén är medlem av Atlantic Treaty Association, som är baserat i Bryssel, och representerar 37 nationella föreningar i Europa och Nordamerika. Atlantic Treaty Association syftar till att stärka den transatlantiska länken och främja värderingarna i Nordatlantiska fördraget om fred, frihet säkerhet och demokrati. Svenska Atlantkommittén är även medlemmar av Folk och Försvar samt Svenska FN-förbundet.

Sammanfattning

Svenska Atlantkommittén ställer sig i det hela positiv till skrivningarna i promemorian och stöder i stort förslagna lagändringar med syfte att möjliggöra ett snabbt förfarande efter det att Sverige erbjudits medlemskap i Nato samt till att förbättra de rättsliga förutsättningarna för att kunna ta emot operativt militärt stöd från Nato.

Svenska Atlantkommittén ifrågasätter dock föreslagen lagändring med anledning av Sveriges medlemskap i Nato som det uttrycks i avsnitt 7.1.2 (s.49).

Svenska Atlantkommittén ger nedan sina övergripande kommentarer (a-f) avseende promemorian.

Svenska Atlantkommitténs kommentarer avseende promemorian

Svenska Atlantkommittén har av Utrikesdepartementet inbjudits att lämna synpunkter på promemorian Sveriges medlemskap i Nato (Ds2022:24). I promemorian föreslås riksdagen att dels godkänna Sveriges anslutning till det nordatlantiska fördraget, dels godkänna avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella stab. Det föreslås även att statusavtalet ska införlivas i svensk rätt samt att regeringen ska bemyndigas att fatta beslut om att ta emot stöd i form av militära styrkor från Nato.

Vid Svenska Atlantkommitténs årsmöte den 28 oktober 2015 beslöt årsmötet att föreningen aktivt ska verka för en svensk anslutning till Nato. Skälet till ställningstagandet hade sin grund i på det sätt Nato kommit att spela en alltmer central roll för Sveriges och Europas säkerhet i ljuset av den försämrade säkerhetspolitiska utvecklingen. Det i sin tur hade lett till att den svenska debatten kring Nato-frågan kommit att ändras till en mer öppen, intensiv och tydligare sådan. I ställningstagandet fastslogs att ett svenskt beslut att söka medlemskap i Nato förutsatte en stor nationell politisk enighet. Vidare fastslogs att ett beslut om att söka medlemskap i Nato borde fattas i nära dialog med Finland. Föreningen har sedan dess aktivt arbetat med att tydliggöra argumenten för ett medlemskap genom att verka för dialog och åsiktsutbyte med alla aktörer som har en uppfattning i frågan.

Rysslands invasion av Ukraina den 23 februari 2022 är den mest omfattande militära aggressionen i Europa sedan det andra världskriget och utgör ett brott mot både folkrätt och internationell humanitär rätt. Den ryska aggressionen har vänt upp och ned på den europeiska säkerhetsordningen och kommit att i grunden förändra även den svenska Nato-debatten och det svenska folkets och regeringens inställning till ett medlemskap. Efter en i sammanhanget snabb process beslutade regeringen den 16 maj 2022 om att Sverige skulle ansöka om medlemskap i Nato. Beslutet baserades på en bred, politisk enighet, starkt stöd hos svenska befolkningen samt en gemensam ansökningsprocess med Finland. Svenska Atlantkommittén välkomnar beslutet och stöder givetvis den fortsatta processen.

Avseende promemorian vill Svenska Atlantkommittén lyfta fram följande notat:

- a) Svenska Atlantkommittén ställer sig i det hela positiv till skrivningarna i promemorian och stöder i stort förslagna lagändringar med syfte att möjliggöra ett snabbt förfarande efter det att Sverige erbjudits medlemskap i Nato samt till att förbättra de rättsliga förutsättningarna för att kunna ta emot operativt militärt stöd från Nato.
- b) Svenska Atlantkommittén ifrågasätter dock föreslagen lagändring med anledning av Sveriges medlemskap i Nato som det uttrycks i avsnitt 7.1.2 (s.49): *”Svenskt stöd med väpnade styrkor för att som medlem i Nato möta ett väpnat angrepp mot en annan medlemsstat bör även i fortsättningen kräva ett godkännande från riksdagen i det särskilda fallet.”* Detta förslag ter sig motstridigt i vad som uttrycks i avsnitt 7.1 (s.39): *”Vid ett svenskt medlemskap i Nato är det angeläget att det finns goda förutsättningar för Sverige att på ett snabbt och effektivt sätt kunna ta emot och lämna operativt militärt stöd inom ramen för nordatlantiska fördraget.”* Enligt Svenska Atlantkommittén står förslaget i motsats till det som är kärnan i Natos krigsavhållande syfte, dvs. en gemensam operativ planläggning för att även i brådskande lägen kunna möta och avvärja hot. Sådana lägen kan i dagens strategiska miljö uppkomma och behöva beslutas snabbare än vad ett riksdagsbeslut kan komma till stånd. Det är Svenska Atlantkommitténs mening att de åtgärder som i promemorian föreslås för att påskynda riksdagsbeslut inte är tillfyllest. Den citerade meningen i 7.1.2 syns vara en kvarleva från den tid då svenska militära insatser utomlands endast handlade om fredsbevarande eller fredsframtvängande insatser. I dagens säkerhetspolitiska och strategiska miljö, och med nationella operativa förberedelser inom Natos ram, måste regeringen kunna fatta beslut om militär insats oavsett om angrepp riktas mot svenskt eller utländskt territorium.
- c) Svenska Atlantkommittén vill understryka vikten av att inte bara förhandlingarna om Sveriges Nato-medlemskap sker utan nationella förbehåll, utan att även efterföljande förhandlingar och dialoger präglas av öppenhet. Det kan inte uteslutas att nuvarande allvarliga säkerhetsläge kan komma att förvärras och att det därmed är viktigt att regeringen ges ett brett mandat att agera för gemensam försvarsplanering och operationer och inte begränsas inom kommande avtal med Nato. Det är Svenska Atlantkommitténs uppfattning att ett svenskt ingående under Natos

kärnvapenparaply verkar balanserande och konfrontationsavhållande och ej står i strid med Sveriges aktiva engagemang för kärnvapenedrustning.

- d) Det är Svenska Atlantkommitténs bestämda uppfattning att Sveriges militära motståndskraft behöver öka. Det är nödvändigt för att öka uthålligheten i nuvarande krigsorganisation och möta de ökade krav som ett svenskt medlemskap i Nato medför avseende ömsesidiga säkerhetsgarantier och kollektiva säkerhet enligt artikel 5 i det nordatlantiska fördraget. Föreningen ser positivt på regeringens ökade försvarsanslag i BP 23, men ser det som högst sannolikt att ytterligare resurser behöver tillföras för att möjliggöra för Försvarsmakten till forcerad upprustning och förstärkning av hela försvarsförmågan med särskilt fokus på luftförsvar, marin yt- och undervattensförmåga samt cybersäkerhet.
- e) Svenska Atlantkommittén vill vidare understryka det som även framkommer i promemorian om att Sverige som medlemsstat enligt artikel 3 i det nordatlantiska fördraget ska upprätthålla och utveckla en individuell och kollektiv försvarsförmåga; det vi i Sverige benämner civil försvarsförmåga eller totalförsvar. Föreningen ser positivt på att regeringen inrättat en funktion och ett statsråd inom Försvarsdepartementet med särskilt ansvar för utveckling och samordning av denna fråga, men anser det som högst sannolikt att det även inom detta politikområde krävs ytterligare tillförda resurser för att enligt Natos kravställning uppnå tillräcklig samhällsresiliens; särskilt avseende försörjningsförmåga och kapacitet att hantera it-angrepp.
- f) Svenska Atlantkommittén vill slutligen framhålla följande formulering i promemorian (s.58):
”Ett svenskt Natomedlemskap skulle höja tröskeln för militära konflikter och därmed ge konfliktavhållande effekt i norra Europa. Ett medlemskap i Nato skulle alltså inte bara värna Sveriges säkerhet, utan även bidra till fred och säkerhet i hela euroatlantiska regionen.”